

Warszawa, 8 grudnia 2015 r.

**Komunikat FOR:
Przywrócenie poprzedniego wieku emerytalnego będzie wypychać
młodych Polaków na emigrację**

Polskie społeczeństwo się starzeje – rośnie liczba osób w wieku emerytalnym i spada liczba osób w wieku produkcyjnym. System emerytalny można dostosować do starzenia się społeczeństwa na trzy sposoby:

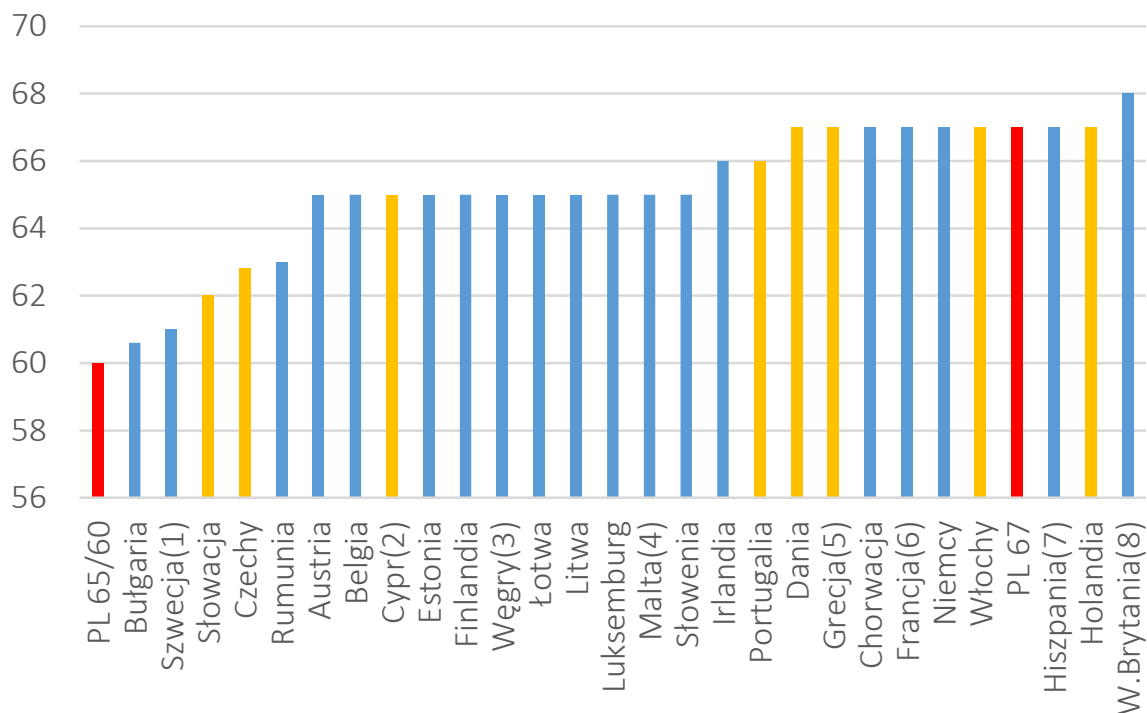
- (1) Podnosząc opodatkowania pracujących,**
- (2) Obniżając wysokości emerytur,**
- (3) Podnosząc wiek emerytalny.**

Rozwiązanie (2) zostało odrzucone przez premier Szydło w expose, a rozwiązanie (3) blokuje zgłoszony przez prezydenta Dudę projekt przywrócenia poprzedniego wieku emerytalnego. Wyższe opodatkowanie pracujących (1), oznacza natomiast wypychanie kolejnych roczników młodych ludzi na emigrację.

Należy podkreślić, że przedstawiane przez Kancelarię Prezydenta prognozy kosztów są mylące, a sam projekt proponuje najniższy w Unii Europejskiej docelowy wiek emerytalny kobiet.

Wydłużające się średnie trwanie życia i ujemny przyrost demograficzny wywierają presję na finanse publiczne. Dlatego w całej Unii Europejskiej państwa członkowskie podnoszą wiek emerytalny. Gdyby Polska zgodnie z propozycją Prezydenta przywróciła poprzedni wiek emerytalny, byłby to najniższy planowany wiek emerytalny kobiet w całej UE. Jest on obecnie podnoszony przez ponad połowę państw członkowskich. Wykres 2 pokazuje do jakiego poziomu docelowego jest podnoszony wiek emerytalny kobiet oraz jego obecną wysokość w krajach które obecnie nie planują zmian. Warto zauważyć, że już 8 spośród państw członkowskich UE zdecydowało się dalej podnosić podany wiek emerytalny w oparciu o zmiany przeciętnej długości życia populacji.

Wykres 1. Obecnie zapisany docelowy wiek emerytalny kobiet w krajach UE-28

Objaśnienia: Na żółto zaznaczono kraje w których, wg obowiązującego prawa, wiek emerytalny będzie dalej podnoszony wraz ze wzrostem przeciętnego trwania życia.

(1) zróżnicowany elastyczny wiek 61-67, emerytura minimalna od 65

(2) 62 dla osób o określonej liczbie punktów składkowych

(3) wcześniejsze dla urodzonych przed 1957

(4) wcześniejsze dla urodzonych przed 1962

(5) w przypadku 15 lat składkowych, 62 przy 40 latach składkowych

(6) dla urodzonych w 1956 i później; 67 lat lub 43 lata składkowe dla urodzonych od 1973

(7) 67, 65 przy 38,5 latach składkowych

(8) niższy wiek dla urodzonych przed 1978

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie Komisja Europejska (2015), bazy MIS SOC oraz GOV.UK

Konsekwencje zmian w systemie emerytalnym należy rozpatrywać, w perspektywie kilkudziesięciu lat, a nie tylko kilku najbliższych. Przedstawienie przez Kancelarię Prezydenta jedynie prognoz kosztów na lata 2016-2019 w uzasadnieniu ustawy przywracającej poprzedni wiek emerytalny jest mylące. Koszty te narastają bowiem szybko w kolejnych latach. Wykres 1 prezentuje dolny szacunek skumulowanych kosztów powrotu do starego wieku emerytalnego dla budżetu państwa, samorządów i Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wykres 2. Skumulowane koszty powrotu do dawnego systemu emerytalnego dla finansów publicznych (ceny stałe)

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie prognoz Ministerstwa Finansów z uzasadnienia Ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw

Koszty powrotu do poprzedniego wieku emerytalnego są narastające, ponieważ w kolejnych latach dotyczą coraz większej liczby osób. Do 2040 roku liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszy się o 2,4 mln. Gdyby zrezygnować z podnoszenia wieku emerytalnego i przywrócić go w dawnej wysokości 65 lat dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet, to w tym samym czasie liczba osób w wieku produkcyjnym spadłaby o 4,9 mln (FOR, 2015). Wyższy wiek emerytalny to wolniejsze tempo spadku stosunku osób płacących składki emerytalne do pobierających świadczenia.

Niższy wiek emerytalny to niższe emerytury, co będzie szczególnie boleśnie odczuwalne dla kobiet. Obecnie w Polsce wysokość emerytury zależy od trzech powiązanych czynników: sumy wpłaconych składek, oczekiwanej długości życia na emeryturze oraz stanu polskiej gospodarki. Niższy wiek emerytalny uderza we wszystkie te składowe. Wczesna emerytura to krótszy czas pracy i mniej składek wpłaconych do ZUS, znacznie dłuższy okres pobierania świadczenia emerytalnego, a także pogorszenie równowagi finansów publicznych¹. Obecnie w wieku 60 lat kobieta ma przed sobą jeszcze ponad 21 lat życia i okres ten cały czas rośnie. Można więc powiedzieć, że przez 40 lat odprowadza 19,52% swojej pensji, by potem pobierać przez 21 lat emeryturę, która wyniesie niecałe 40% pensji (2 lata pracy na jeden rok emerytury). Urealniając te wyliczenia i uwzględniając przerwy w

¹ Z jednej strony oznacza to spadek dochodów budżetu i ZUS, ponieważ osoba przechodząca na emeryturę przestaje płacić składki ZUS oraz mając niższe dochody płaci też niższy PIT. Z drugiej strony szybsza wypłata emerytur zwiększa wydatki ZUS, co łącznie prowadzi do wzrostu deficytu w finansach publicznych.

pracy (edukację, bezrobocie, etc.) w praktyce bardziej prawdopodobne są jeszcze niższe świadczenia w relacji do wynagrodzenia. Przy rosnącej długości życia wysokość emerytur będzie spadać, wraz z malejącą liczbą lat pracy przypadającą na każdy rok emerytury. Te negatywne tendencje będą wzmacniane przez wolniejsze tempo wzrostu gospodarczego, będące efektem nie tylko starzenia się społeczeństwa, ale także spadającego tempa wzrostu produktywności oraz niskich inwestycji, o czym ostrzegamy w raporcie FOR „Następne 25 lat”. Z punktu widzenia emerytów niższy wzrost gospodarczy będzie bezpośrednio wpływał na wysokość indeksacji kont w ZUS, a także szerzej na ogólny poziom życia w kraju.

Niższy wiek emerytalny trudno pogodzić z podnoszeniem najniższych emerytur. W uzasadnieniu do ustawy Kancelaria Prezydenta wskazuje, że osoby chcące otrzymywać wyższą emeryturę będą mogły dłużej pracować.² Należy jednak podkreślić, że to nie kwestia emerytur osób wysoko wykwalifikowanych i zmotywowanych jest problemem. Najniższe emerytury grożą przede wszystkim osobom o niższych kwalifikacjach, niskich zarobkach, przerwach w zatrudnieniu, w szczególności kobietom. Zapewne to o nich myślała premier Beata Szydło, w swoim expose wskazując, że rząd będzie dążył do podnoszenia najniższych emerytur.³ Choć nie znamy żadnych szczegółów tych propozycji, to zmniejszenie różnicy między emeryturami osób dłużej pracujących, a osób odchodzących na emeryturę w pierwszym możliwym terminie, będzie zniechęcało do dłuższej pracy. A to oznacza mniej pracujących w polskiej gospodarce, jej wolniejszy wzrost i niższy poziom życia dla wszystkich – zarówno pracujących, jak i emerytów.

Żyjemy coraz dłużej, a nasze społeczeństwo się starzeje. Oznacza to, że rośnie liczba Polaków w wieku emerytalnym przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym. Dostosowując system emerytalny do tej sytuacji można:

- 1) Podnieść podatki dla malejącej liczby pracujących, którzy muszą finansować rosnącą liczbę emerytów;
- 2) Obniżyć emerytury, tak by bez podnoszenia podatków i składek móc wypłacać świadczenia coraz większej rzeszy emerytów;
- 3) Podnieść wiek emerytalny, zmniejszając tym samym liczbę emerytów oraz zwiększając liczbę pracujących.

Propozycja prezydenta Andrzeja Dudy odrzuca wariant 3). Sądząc po zapowiedziach premier Beaty Szydło można przypuszczać, że rząd będzie niechętny spadkowi emerytur (wariant 2). Pozostaje więc podwyżka podatków i składek dla już pracujących, ze wszystkimi negatywnymi konsekwencjami dla wzrostu gospodarczego, a więc poziomu życia, zarówno emerytów jak i pracujących.

Podnoszenie podatków dla osób pracujących by sfinansować świadczenia dla coraz liczniejszych emerytów jest bardzo ryzykownym działaniem. Polska wciąż pozostaje szóstym najbiedniejszym państwem Unii Europejskiej, wyższe podatki zmniejszą i tak już relatywnie niskie płace w Polsce, skłaniając tym samym kolejne grupy Polaków do emigracji. **O ile politycy liczą się z emerytami jako zdyscyplinowaną grupą wyborców świadomą swoich interesów, to nie powinni zapominać, że pracujący mogą zawsze zagłosować nogami i pojechać pracować gdzie indziej.**

Więcej o konieczności podnoszenia wieku emerytalnego oraz o negatywnych konsekwencjach zaniechania tej ważnej reformy można znaleźć w publikacjach FOR, w których pokazujemy m.in., że:

² "Wierzę, że wiek emerytalny w Polsce zostanie obniżony", Prezydent.pl. 21.09.2015, <http://www.prezydent.pl/prawo/ustawy/zgloszone/art,1,wierze-ze-wiek-emerytalny-w-polsce-zostanie-obnizony.html> [dostęp: 07.12.2015]

³ Exposé premier Beaty Szydło - stenogram, Sejm, premier.gov.pl, 18.11.2015, <https://www.premier.gov.pl/expose-premier-beaty-szydlo-stenogram.html> [dostęp: 07.12.2015]

- **Wcześniejsze emerytury oznaczają wyższe podatki dla pracujących, a tym samym zamiast poprawiać, zmniejszają szanse młodych na znalezienie pracy** (Michalska, 2012a; Wojciechowski, 2008). Młodsze i starsze osoby silnie różnią się doświadczeniem zawodowym i w konsekwencji zajmują różne stanowiska w firmach. Dlatego nie jest prawdą, że wypychanie starszych osób na emerytury pomoże młodym w znalezieniu pracy, bo zwalniane etaty nie będą odpowiadać ich kwalifikacjom. Jednocześnie młodzi odczuwają negatywne skutki wyższych podatków koniecznych do utrzymania rosnącej liczby emerytów.
- **Doświadczenia innych krajów wskazują na pozytywne skutki podnoszenia wieku emerytalnego.** Ograniczenie możliwości wczesnego odchodzenia z rynku pracy w Finlandii spowodowało, że współczynnik zatrudnienia w grupie wiekowej 55-64 wzrósł z 36% w 1995 roku do 57% w roku 2012 (Michalska, 2012b). Podobna sytuacja miała miejsce w Bułgarii (Samoń, 2012). Także w Polsce ograniczenie wcześniejszych emerytur oraz podnoszenie wieku emerytalnego prowadziło dotychczas przede wszystkim do wzrostu zatrudnienia osób starszych.
- **Poziom życia to główny czynnik wpływający na migrację** (Łaszek i Trzeciakowski, 2015). W ostatniej dekadzie 70% migracji z Polski do Wielkiej Brytanii można przypisać różnicom w poziomie dochodu na mieszkańca (FOR, 2015). Niższy wiek emerytalny to przede wszystkim dodatkowe obciążenie podatkowe dla młodych, zwiększające presję na migrację.

Bibliografia:

FOR (2015), Następne 25 lat: Jakie reformy musimy przeprowadzić by dogonić Zachód, Fundacja FOR.

Komisja Europejska (2014), The 2015 Ageing Report, European Economy 8/2014, Brussels.

Łaszek, A., Trzeciakowski, R. (2015), Dopóki Polska gospodarka goni Zachód, Polacy będą emigrować, Komunikat FOR, Fundacja FOR.

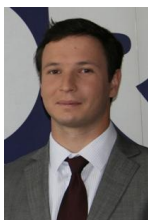
Michalska, K. (2012a), Młodzi emeryci zabierają pracę młodym, Analiza 7/2012, Fundacja FOR.

Michalska, K. (2012b), Jak zwiększyć aktywność zawodową osób w wieku przedemerytalnym? Przykład Finlandii, Analiza 16/2012, Fundacja FOR.

Samoń, D. (2012), Reformy zwiększające zatrudnienie osób w wieku 55+ w Bułgarii, Analiza 13/2012, Fundacja FOR.

Wojciechowski, W. (2008), Skąd się bierze bezrobocie?, Zeszyt 2, Fundacja FOR.

KONTAKT DO AUTORÓW

Aleksander Łaszek

Główny Ekonomista

e-mail: aleksander.laszek@for.org.pl

Rafał Trzeciakowski

Ekonomista

e-mail: rafal.trzeciakowski@for.org.pl